

Лілія Пастухова

студентка 2 курсу Комунального закладу вищої освіти
«Барський гуманітарно-педагогічний коледж
імені Михайла Грушевського»

Проблематика бюджетної системи періоду воєнного часу в Україні

Період воєнного часу в Україні створив значні виклики для економічної стабільності держави. Підтримка бюджетної системи, яка має забезпечувати фінансування військових дій, соціальної сфери та економічного відновлення – є важливим у наш час. У цих умовах постає проблема збереження стійкості бюджету та пошук нових джерел доходів для задоволення потреб держави та її громадян.

Проблематика бюджетної системи в період воєнного часу є критично важливою для забезпечення функціонування держави. Зокрема, економічна рецесія, зменшення податкових надходжень, зростання видатків на оборону та соціальний захист ставлять під загрозу бюджетну рівновагу. В умовах війни необхідно шукати нові підходи до управління бюджетом, збалансування видатків та залучення міжнародної фінансової допомоги [2].

Воєнні дії викликали катастрофічне падіння доходів держави, водночас змусивши значно збільшити бюджетні видатки на оборону та соціальний захист. Бюджетна система України зіткнулася з безпрецедентними навантаженнями, що вимагає як негайних рішень, так і довгострокових стратегій для відновлення.

Вони призвели до глибоких змін у бюджетній системі України. Економічна активність різко впала через руйнування інфраструктури та підприємств. Наприклад, за даними Міністерства економіки України, лише в перші місяці війни країна втратила близько 30% свого промислового потенціалу через окупацію східних і південних регіонів [3]. Це зменшило податкові надходження, які є основним джерелом доходів держави. Також втрата значної частини робочих місць вплинула на зменшення надходжень до Пенсійного фонду та інших соціальних фондів.

З іншого боку, видатки держави значно зросли. Основними статтями витрат стали фінансування оборони, яке становить більшу частину бюджету. За даними Міністерства фінансів України, у 2023 році на оборону було виділено понад 1 трлн грн, що становить майже половину всіх державних витрат. Крім того, зросли витрати на соціальні виплати для внутрішньо переміщених осіб та компенсації постраждалим від бойових дій [4].

В умовах такого зростання витрат держава змушена активно залучати зовнішні кредити та гранти. Наприклад, Україна отримала значну фінансову допомогу від Міжнародного валютного фонду та Світового банку. Від початку війни було залучено понад 30 млрд доларів міжнародної допомоги, яка використовується для покриття дефіциту бюджету та фінансування соціальних програм. Водночас, це створює довгострокові зобов'язання перед кредиторами, що додатково ускладнює відновлення економіки після війни [7].

Воєнні події оголили низку структурних проблем, що існували в бюджетній системі України, і які тепер вимагають негайного вирішення. Однією з найбільших проблем є дефіцит бюджету. За даними Міністерства фінансів, у 2022 році дефіцит бюджету України становив понад 20% ВВП, що є критично високим показником [6]. Це зумовлює потребу у запозиченнях, що збільшує державний борг. За оцінками, до кінця 2023 року державний борг України може перевищити 100% ВВП [4].

Окрім того, в умовах війни значно зросли оборонні витрати, що змусило уряд скоротити фінансування інших критичних секторів. Наприклад, витрати на освіту та охорону здоров'я значно зменшилися. Внаслідок цього, освітні та медичні установи відчувають брак ресурсів, що погіршує доступ громадян до якісних послуг.

Інфляційний тиск став ще однією значною проблемою. За даними Національного банку України, інфляція у 2022 році досягла 26,6%, що є найвищим показником за останні десятиліття. Зростання цін на товари першої необхідності, паливе та енергоносії стало серйозним випробуванням для населення, особливо для вразливих категорій. Водночас, зростання грошової маси через запозичення для покриття дефіциту бюджету лише посилює інфляційні процеси [6].

Уряду України необхідно здійснювати ряд заходів для стабілізації бюджетної системи в умовах війни та створення передумов для економічного відновлення.

По-перше, варто оптимізувати бюджетні витрати. Наприклад, держава повинна впровадити жорсткіший контроль за витратами на оборонні закупівлі, щоб уникнути корупційних схем та неефективного

використання ресурсів. Також важливо реформувати соціальні програми, забезпечивши їхню адресність, аби кошти отримували ті, хто їх найбільше потребує.

По-друге, необхідно збільшувати доходи держави. Одним із можливих рішень є підвищення податків на розкіш, боротьба з ухиленням від сплати податків та стимулювання економічної активності у відносно безпечних регіонах. Наприклад, уряд уже розглядає можливість введення додаткових податків на надприбутки великих підприємств, що дозволить збільшити податкові надходження.

По-третє, важливо продовжувати залучення міжнародної фінансової допомоги, яка є критично важливою для підтримки економіки в умовах війни. Проте вже зараз варто розробляти довгострокову стратегію управління державним боргом, щоб не допустити кризових явищ після завершення бойових дій. Україна повинна шукати способи реструктуризації боргів або продовження термінів їхнього погашення [8, с. 34].

Проблематика бюджетної системи України під час війни є надзвичайно складною і вимагає негайних заходів. Падіння економічної активності та зростання витрат на оборону створюють значний тиск на державний бюджет, що призводить до його дефіциту та зростання державного боргу. Водночас інфляційний тиск та скорочення фінансування соціальних секторів погіршують умови життя населення.

Для подолання цих викликів Україна повинна впроваджувати структурні реформи, спрямовані на підвищення ефективності використання бюджетних коштів, збільшення доходів та залучення міжнародної допомоги. Успішне управління бюджетом у воєнний час стане важливим кроком до відновлення економіки після війни та забезпечення стабільності країни в довгостроковій перспективі.

Отже, період воєнного часу в Україні висвітлив низку серйозних викликів, з якими стикнулася бюджетна система країни. Війна спричинила значне зменшення доходів через падіння економічної активності та руйнування інфраструктури, а також збільшення державних видатків на оборону та соціальну підтримку постраждалого населення. Водночас, зростаючий бюджетний дефіцит і збільшення державного боргу стали одними з ключових проблем, які впливають на довгострокову стійкість фінансової системи.

Література

1. Іванський А. Й. Фінансово-правова відповідальність в сучасній Україні: теоретичне дослідження: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Одеська національна юридична академія. Одеса, 2017. 43 с.
2. Звіт про діяльність Бюро економічної безпеки України за січень-березень 2023 рік. pdf: Бюро економічної безпеки України. gov.ua. Державні сайти України. URL: <https://esbu.gov.ua/diialnist/plani-ta-zviti>
3. Кабінет Міністрів України. «Звіт про соціально-економічний стан України під час війни». Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>

4. Міністерство фінансів України. «Оперативна інформація щодо виконання бюджету України у 2022-2023 роках». Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/>
5. Національний банк України. «Монетарна політика та інфляційний звіт за 2022 рік». URL: <https://bank.gov.ua/>
6. Річний звіт Держфінмоніторингу за 2022 рік. Державна служба фінансового моніторингу України. gov.ua. Державні сайти України. С. 26. URL: <https://fiu.gov.ua/pages/diialnist/funkcional/zviti-pro-diialnist/2022-rik/richnij-zvit-derzhfinmonitoringu-za-2022-rik.html>
7. Світовий банк. «Фінансова підтримка України: Аналіз та перспективи післявоєнного відновлення». Офіційний сайт Світового банку. URL: <https://www.worldbank.org/en/home>
8. Якимчук Н. Я. Правовий статус розпорядників бюджетних коштів в Україні: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. К., 2019. 42 с.

Юридичний факультет Національного університету
біоресурсів і природокористування України
Інститут права Львівського державного університету
внутрішніх справ
Юридичний факультет Запорізького національного
університету
Юридичний факультет Сумського Національного
аграрного університету
Студентський науковий гурток «Клуб юних теоретиків»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

учасників

ХVІІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО- ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ «ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ ОЧИМА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ»

17 жовтня 2024 р.

м. Київ

УДК: 340:167.1:378.2

**Матеріали XVIII Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції
«Проблеми юридичної науки очима молодих науковців»**

П.78

**Проблеми юридичної науки очима молодих науковців : зб. наук. пр. XVIII Всеукр.
наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 17 жовтня 2024 р.) / Укладачка: Віра Качур. К.,
2024. 420 с.**

У збірнику подані наукові здобутки учасників, що присвячені
проблемам юридичної науки.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

**За зміст наукових матеріалів відповідальність несуть їх автори та
наукові керівники**